

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Pacis Westphalicæ Publica

Oder Westphälische Friedens-Handlungen und Geschichte

Worinnen enthalten ist, was vom Monath Junio des Jahrs 1648. biß zu dem, im Jahr 1649. völlig erfolgten Schluß und Ende des Universal-Friedens-Congressus zu Oßnabrück und Münster, gehandelt und geschlossen worden

Meiern, Johann Gottfried von

Hannover, 1736

VD18 90103165

N. II [i. e. I]. Desideria Osnabrugensis cum Responsione extemporanea nomine Ecclesiæ Osnabrugensis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53029](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53029)

1648. finem, ut arrestum ipsius mobilibus, annulis, cimmeliis, suppellectili argen- 1648.
 April. teo & documentis literariis in civitate Luxemburgensi existentibus imposi-
 Junius. tum, tolli cassarique posset.

Quo libello supplici à Dominis Consiliariis Domino Philippo de Sales Baroni de Inville insinuato, sublationi cassationique istiusmodi lubens ac volens assensit.

Quocirca dictum Consilium Decretum 16. Aprilis Anno 1646. visis omnibus ad id requisitis tulit, quod Dominis Consiliariis Luxemburgensibus exarandæ sint literæ ejus tenoris, prout in projecto latius videre est, quæ etiam expeditæ, lectæ & transmissæ fuerunt. Actum Mechliniæ 27. Septembris Anno 1647.

Wilhelmus Martin.

Cum arrestum, quod mobilibus ad eundem Principem Electorem Trevirensensem spectantibus, & in Ducatum Luxemburgensem translatis, Imperator per Consilium Provinciale antehac imponi curavit, relaxatum quidem & abolicum, aramen ad quorundam instantiam iterum renovatum, insuper etiam & sequestrum, quod Præfecturæ Brug ad Archi-Episcopatum & mediæcietati Domini Montis Sancti Joannis ad Joannem Rheinhardum de Sederen spectantibus, à præfato Consilio indictum est, Concordatis inter Electoratum Trevirensensem & Ducatum Burgundiæ, publica Imperii interventione Anno 1548. Augustæ Vindelicorum erectis repugnent: Conventum est, ut prædictum arrestum & sequestrum à Consilio Luxemburgensi quantocius tollatur, dicto Domino Electori bona sua, Præfectura & Dominium, tam Electoralia quam Patrimonialia, una cum fructibus sequestratis relaxentur ac tradantur, ac si quid forte amotum fuerit, reponatur pleneque ipsi atque integre restituatur, impetrantibus ad Judicem Principis Electoris competentem, pro obtinenda Juris & Justitiæ administratione, remissis.

§. X.

Der Stadt
 Osnabrück
 Desideria
 und darauff
 ertheilte
 Derschöffliche
 Antwoort.

Es hatte schon im vorigen Jahr die Stadt Osnabrück ihre Desideria circa Ecclesiastica & Politica, schriftlich vortragen, und bey der gegenwärtigen guten Gelegenheit ihre Rechte und Befugnisse, theils mehrers befestigen, theils wei-

ter erstrecken wollen; Was aber der damalige gelehrte Bischoff und nachmaliger Cardinal, FRANTZ WILHELM, ex tempore auf alle und jede Punkten erinnert, das giebt die Anlage sub N. I. zu erkennen.

N. I.

Desideria Civitatis Osnabrucke communitata Monasterii per Deputatos Cæsareos d. 9. Julii An. 1647.

Responsum extemporaneum nomine Ecclesie Osnabrugensis.

A. 1. Petikum.

Civitati Osnabrugensi restituantur omnia & singula sua Jura, Immunitates, Privilegia & Statuta ab Imperatoribus & Episcopis vel Jure proprio, tam in Ecclesiasticis, quam Po-

Ad A.

Cum Terminus Anni 1624. sit universalis omnium Controversiarum in Imperio sopendarum, non videtur, cur petita Confirmatio alium Terminum specialiter petere possit: sed hoc
 liti.

1648. liticis ullo tempore acquisita.
 Junius. *Explicatio seu Informatio.*
 Quidquid Juris & Privilegiorum
 Anno 1618. possessorie habuimus, hic
 nobis restitui & confirmari in genere
 rogamus.

B.

In specie Jus Episcopale cum Li-
 bero Exercitio Augustanae Confes-
 sionis.

Explicatio.

Per Jus Episcopale intelligitur Jus
 Consistoriale in Parochiali nostro Di-
 strictu, & quidquid præterea Media-
 to Evangelico Statui vigore Trans-
 actionis Passaviensis competit.

C.

Jus Patronatus in templis & scho-
 lis.

Explicatio.

De Jure Patronatus nulla est con-
 troversia, nisi quod ante tempora Lu-
 theri Collatura Præsbyterii, & patro-
 cinium Scholæ penes Cathedrales fue-
 rit; quod tamen integrum nunc se-
 culum & ultra, possessorie penes Se-
 natum est.

1648. petum juxta explicationem hanc ge-
 Junius. nericam ad eum reducat, ut scilicet
 ea imposterum retineant, quæ legiti-
 me habuerunt, & mille novitates
 introducantur.

B.

Similiter reducat ad Annum 24.
 sub illa generica petitione seu expli-
 catione propria ad A. Notandum, il-
 los nunquam habuisse Consistorium,
 nisi quod ante 2. Annos his tumulti-
 bus erexerunt propria autoritate.
 Districtum non aliter intelligimus
 quam intra mœnia.

C.

Hæc omnia pure, præsertim uti hic
 ponuntur, negantur. 1. Quod tan-
 tum ante tempora Lutheri Jus Pa-
 tronatus fuerit super Ecclesias in
 Civitate penes Capitulum. 2. Item
 Patrocinium Scholæ. 3. Quod hæc
 Jura per integrum Seculum & ul-
 tra, sint possessorie penes Senatum.

A. 1543. utrumque Templum bea-
 tæ Virginis & S. Catharinæ vi inva-
 serunt rebelles Cives, & intruserunt
 quendam Lubeca evocatum Prædi-
 cantem. An. 1548. per Sententiam
 Caroli V. iterum restituerunt Eccle-
 sias illas cum omni Jure Episcopo
 Francisco Waldecensi & Capitulo,
 cum Reversalibus, quod perpetuis
 futuris temporibus non velint ampli-
 us se immiscere. Sed fide rupta post
 aliquot annos iterum invaserunt,
 contradicentibus Episcopis & Capi-
 tulo; obtentis etiam Cæsareis Decre-
 tis. Ex quo nec vera Possessio, nec
 unius Seculi deduci potest; De Scho-
 lis eadem est ratio: fundata est Aca-
 demia prima in Germania a Carolo
 Magno apud Ecclesiam Cathedralem
 a Capitulo dirigenda, quod in hodi-
 ernum usque diem præstat. Civitas
 nullas habuit Scholas unquam, nisi
 ex concessione & ordinatione Epi-
 scoporum triviales apud prædictas
 Ecclesias Parochiales. Circa annum
 1600. quidam Kirchovius Professor a
 Capitulo constitutus in solito Eccle-
 siæ Cathedralis Gymnasio, tandem
 cum

Sechster Theil.

Dd

cum

1648.
Junius.1648.
Junius.
cum aliis Professoribus convenire non potuit, & separatas scholas, quas nunc Civitas dicit, incepit, contradicente Capitulo hucusque.

D.

Merum & mixtum imperium in cognoscendo, judicando, condemnando & exequendo.

Explicatio.

Merum & mixtum imperium in Criminalibus & Civilibus quietè semper possedimus, excepto uno casu, quando nobis, præter Jus & Privilegia nostra, ultimis hisce temporibus in Executionibus causarum Criminalium inhibitum fuit.

E.

Jus Præsidii.

Explicatio.

Proprium Præsidium ex antiqua observantia, ut Libera Civitas Anseatica, semper habuimus.

F.

Et Stapulæ Commerciorum præcipue linteæ Osnabrugensis.

Explicatio.

Stapulam Commerciorum, præcipue linteæ, in urbe nostra esse nemo est qui ignorat.

G.

Cassatis & prohibitis omnibus super his nunc & in futurum controversiis, atque in contrarium actis.

Explicatio.

Additum est hoc propter Monopolia belli tempore contra Privilegia nostra irrepta.

H.

Destruatur Petersburgum & alia inusitata Fortalitia Diæceseos.

Explicatio.

Petersburgum in æmulationem exstructum, ex æmulatione, vigore Privilegii nostri Casarei, destruendum est.

D.

Negatur per totum, ipsos merum imperium habuisse unquam, & quidem magis, quiete possedisse. Demonstrari id clare potest ex jure & facto, unde non immerito Dominus Gustavus hoc tempore bellico, Civitati novitatem circa sagarum condemnationem (quod hic innunt) prohibuit sub gravi pena pecuniaria.

Circa mixtum aliqua habuerunt.

E.

Negatur totum in facto; item in jure: quod enim Civitates Liberae & vere Anseaticæ hoc non habent? Negatur etiam ipsam esse Civitatem Anseaticam liberam.

F.

De Commercii in genere negatur per totum. De linteo fuit olim aliquid, sed abusus graves irreperunt, qui sublati fuerunt, ac etiam ulterius sunt per Principem corrigendi. Nec ista stapula ita generalis fuit: audiantur Quakenbrugum, Mella, Furstenavia & alia loca hujus Diæceseos, quæ non immerito conqueruntur unde.

G.

Hic fatentur controversias esse, quæ in præjudicium tertii ita facile tollendæ, vel jura interesse habentibus auferenda non sunt, minus id, quod in aliis tollerare nolunt, pro se petere debent.

Monopolia noviter incepta tollantur.

H.

Negatur in æmulationem exstructum: Causæ alibi pluribus deductæ sunt. Negatur vigore Privilegii Casarei destruendum, doceant de tenore, imo ipsum Privilegium quod jactant, edant. Sed quid ad illos alia Fortalitia, & quidem magis quam ad omnes Status Patriæ! Furstenavienfis & Vordenfis Fortificationes antehac

1648.
Junius.

I.
Neque ulli Religiosi præter præ-
sentes in Civitatem introducantur.

Explicatio.

Annis 1618. & 24. Religiosos præ-
ter presentes non habuimus.

K.
Augustiniano & Franciscano Tem-
plis cum pertinentiis, in usum Eccle-
siæ & Scholæ Senatus iterum conver-
sis & restitutus.

Explicatio.

Augustinianum & Franciscanum
Templa cum annexis ab Episcopo
Francisco Waldecensi, in usum Ec-
clesiæ & Scholæ Senatus olim publica
Conventione data, & a Successori-
bus ejus Catholicis vicissim adempta,
hisce universalis Pacis Tractatibus
reddi desideramus.

L.
Solvantur ei ab Equestri Ordine &
Provincialibus vigore pristinorum
Concordatorum 27000. Rthlr. cum
Legali interesse.

Explicatio.

Tempore expugnationis urbis Os-
nabrugensis 60000. Rthlr. expugna-
toribus soluta sunt, quorum tertiam
partem Equestri Ordini seu tertio
Statui Diocesanos, ex pacto solvere
competebat; Capitulo alteram ter-
tiam solvente; quam Cives tanquam
Credendum hic repetunt & 7000. Rthlr.
tempore Casareanæ obsidionis pro
Provincialibus obsessio militi Sueco
soluta sunt.

M.
Atque à Senatu non nisi ex Summâ
appellabili 200. aureorum ad Can-
cell. *Sechsler Theil.* cel.

hac Anno 30. consilio & consensu di-
etorum Statuum dejectæ fuerunt,
per Suecos postmodum resuscitatae,
facile iterum dejici poterunt, sed ma-
nente saltem unica Residentia Castri
Episcopalis St. Petri munita.

I.
Hoc prohibere non possunt Prin-
cipi suo, præsertim cum non fiat in
detrimentum politicum, vel impe-
dimentum Religionis Augustanæ
Confessionis Exercitii. Et cur ipsi
hisce Annis novum Templum ædi-
ficarunt?

K.
Anno 1548. hæc duo templa cum
Pertinentiis, ante paucos Annos per
tumultum ac rebellionem occupa-
ta, eidem Francisco Episcopo Civi-
tas restituit, cassatis omnibus actis,
& datis Reverfalibus de non amplius
illa petendo vel occupando. Et hæc
Civitatis narrata, rei veritati in plu-
ribus contrariari, ex actis publicis
doceri potest. Nec negare quisquam
audebit, Capitulum ab An. 1548. us-
que ad Annum 1634. in quietâ & legi-
tima Possessione omnium eorum fuis-
se, dispositionem etiam nullam un-
quam intra 90. Annos Civitati com-
petuisse, nec ullo Titulo competere
posse.

L.
Nemo condemnari debet, aut
potest inauditus. Remittendum ergo
hoc illiquidum & male fundatum de-
siderium ad Nobilitatem ratione
20000, & ad omnes Status ratione
7000.

M.
Non est opus hoc vel alia petere à
Coronis & Statibus Imperii, cum dari
pos.

1648.
Junius.

1648. cellariam, salvo tamen semper hoc
Junius. Statuto appelletur.

Explicatio.

Hoc privilegium loco speratæ Im-
medietatis dari nobis rogamus; &
Statutum Depositionis aliquot num-
morum frivole appellaturis, in casum
succumbentiæ tantum pendendorum
impositum confirmari.

N.

Et remaneat vigore contractus
concurrentia juris Gograviatus.

Explicatio.

Jus Gograviatus commune nobis-
cum est Principi, tituloque oneroso
habemus; cujus Judex à Principe
quidem eligitur à Senatu autem con-
firmatur, & juramento astringitur.

O.

Cudendi auream & argenteam mo-
netam.

Explicatio.

Monetam Episcopatus Osnabru-
gensis Princeps per Monetarium Se-
natus semper cudi curavit, & æstim-
ationem, seu valoris censuram Senatus
semper habuit; hanc concurrentiam
non solum continuare, sed sub effigie
pro tempore Principis, & insigni Ci-
vitas, quamvis Monetam juxta Im-
perii valorem, libere cudere desi-
deramus.

P.

Detur ei potestas Molendinum no-
vum, pro necessitate Civium fabri-
candi, altero Principis Molendino-
rum Senatui pro solito locagio con-
cesso.

Explicatio.

Molam ventosam in vallo & ante
portam, eum in finem ædificare cu-
pimus, ne tempore deficientis aquæ
Civibus nostris, extra territorium no-
strum in alienam Provinciam excur-
ren-

possint, si debite privilegia petantur
à solo Principe Osnabrugensi, præfer-
tim si Civitatis debitam obedientiam
melius, quam hætenus à tot annis suis
Principibus præstitit, expertus fuerit.
2.) Summa vero est excessiva, cum
ipse Princeps tantam non habeat ra-
tione Appellationum ad Cameram un-
de proportio desumi debet. 3.) Sta-
tutum quando & quomodo conditum
sit, edatur, & ulterius Princeps se de-
clarabit.

N.

Si hoc desiderium reducatur ad
Annum 1624. prout ibi fuit, & reliqua
sibi conservari sub Litera A. petunt, fa-
cile Satisfactionem habere possunt,
nec plura petere debent.

Cæterum titulum & quidem one-
rosum, ut narrant, non ediderunt, nec
alia, quæ de confirmatione & jura-
mento hic ponuntur, concedimus ita
se habere in facto.

O.

Hoc similiter remittatur ad Lite-
ram A. cæterum narrata non verifi-
cantur: quis enim ille Monetarius?
an, & quousque à Circulo secundum
Leges Imperii & consuetudinem ap-
probatus? an unquam auream, vel
argenteam monetam nomine Civita-
tis cuderit? qualis hæc censura Civi-
tatis fuerit super aurea, argentea, cu-
prea? quia certum est, ipsam Civita-
tem & à Cardinali & à moderno Epi-
scopo petiisse facultatem cuprum mo-
netandi, & ad certam summam sem-
per obtinuisse; in quo etiam futuris
temporibus necessitatibus prospici
potest, præsertim si moneta tum Im-
perii, tum Principis non sufficiat.

P.

Hoc Desiderium pertinet ad Lite-
ram M.

1648. rendum sit, quod sicca tempestate sa-
Junius. pissime accidit.

Princeps duo in urbe nostra possidet molendina, quæ aliis elocantur, quorum alterum, si non utrumque Senatui pro solito locagio concedi, & elocari non inique petimus.

Q.

Neque liceat futuro Episcopo aliter urbem ingredi, atque habitare, quam antiqua consuetudine hoc observatum atque receptum est.

Explicatio.

Hic nihil novi, sed quod antiquitus observatum fuit, desideramus.

R.

Senatusque, tempore sedis vacantia, vigore pacti antiquissimi cum Capitulo pari potestate concurrat & eligat.

Explicatio.

Ex pacto antiquissimo, quod originali producere possumus, conventum est Capitulum inter & Senatum, ne illud absque hujus præscientia Præsulem Provinciæ eligat, quod imposterum in eligendo Principe novo observari non immerito desideramus.

Atque

Q.

Nec modernus, nec futurus Episcopus se circumscribi patietur, ut apud Ecclesiam & Civitatem suam, non residere possit pro lubitu, & juxta Canones. Quod aliqui non semper id fecerint, fuit mere facultatis. Scimus Franciscum Waldecensem saepissime residisse intra Civitatem, usque ad tumultum ac rebellionem civicam Anno 1543. Joannem ab Hoya eandem ob causam rarius, præsertim cum Monasterii & Paderbornæ moraretur: Henricus Saxo, licet Residentiam Archi-Episcopatus Bremensis, Osnabrugensi & Paderbornensi, quibus etiam præfuit, prætulerit, tamen constat ipsum palatium intra Civitatem Osnabrugensem incespisse, quod morte præventus finire non potuit. Bernardus, & Wilhelmus parum residere potuerunt, quia non diu supervixerunt. Philippum Sigismundum ipsa Civitas agnoscere pro Principe noluit, quod Regalia non haberet, & alterius Religionis Cathedrali Ecclesiæ vicinus esse non desideravit. Et mirum est, hanc Municipalem Civitatem suum Principem excludere velle, cum Civitates Imperiales ac Liberae, & Augustanae Confessionis, uti Wormatia, Spira, Ratisbona & Augusta, suos Episcopos non arceant, sed etiam venerentur intra mœnia sua continuo Residentes.

R.

Pactum allegatum edatur; eoque verum esse negatur; cum nec ullum actum possessorium pro se habeant; imo contrarium ex ipsorummet literis, etiam in duabus ultimis Electionibus Annis 1623. & 25. demonstrari clarissime possit: nec ullum in tota Europa, nedum Germania, extet tale Exemplum, quod Laiici, & quidem particularis Civitas, concurrant in electionibus voto, uti Clerici, qui privilegium habent.

Dd 3

Fi-

1648.
Junius.

1648.
Junius.

Atque super his omnibus à Corona Sueciae, & Domo Brunsvicensi & Lunenburgensi Guaranda præstetur.

Explicatio.

Guarandam hanc & assicurationem nostri Status & perpetuo futurae tranquillitatis inter nos & Principes nostros postulamus.

S.

Fides publica ipsi, uti & toti orbi sufficere debet: & potius ab ipsis petenda Nobis esset securitas Status ac pacis, cum tam sæpe intra unum saltem seculum (de prioribus tacemus) rebelles fuerint, & suis Principibus & Capitulo; prout acta loquentur in omnem æternitatem.

S.

1648.
Junius.

§. XI.

Was wegen der Parität der Religion, bey dem Augspurgischen Stadt-Regiment vorgangen.

Zu Beruhigung der Stadt Augspurg war auf dem Friedens-Congress resolviert worden, in dem dortigen Stadt-Regiment, die paritatem Religionis einzuführen. Es wolte aber solches der Catholische Magistrat nicht zugeben, deswegen selbiger, ein Decret sub 16. April. 1648. (welches im TOM. V. Libr. XL. §. XXXVI. p. 751. sq. vorgekommen.) an die

dortige Evangelische Bürgerschaft abgab, und eine cathogorische Antwort darinnen verlangte; worauf nicht nur, von denen Evangelischen Ständen, das dehortatorium sub N. I. an besagten Magistrat ergieng, sondern auch von denselben, die Vorstellung sub N. II. bey Kayserlicher Majestät disfalls geschah.

N. I.

Dispat. Osnabr. d. 10. Jun. An. 1648.
per Direct. Altenburg.

Schreiben der Evangelischen Stände auf dem Friedens-Congress, an den Catholischen Magistrat zu Augspurg.

Unsere freundwillige Dienste jederzeit zuvor, Wohl-Edle u. besonders günstige Herren und Freunde.

N. I.
Der Evangelischen Stände Schreiben an den Catholischen Magistrat zu Augspurg.

Welchergestalt durch die, bisher wider den Religion-Frieden, und alle Hochbetheurliche Verträge, in Bestellung des Bürgerlichen Magistrats, Stadt-Aemter und Dienstliche, usurpirte Disparität die Stadt Augspurg in grosse Zerrüttung geführt, sondern sich aber die Augspurgische Confessions-Berwandten dergestalt gedrückt, daß nach etlicher Wunsch und Vorhaben dieselbigen, zu Verdunkelung der Augspurgischen Christlichen Confession des Orts halben gegebenen Nahmen, je mehr und mehr ausgeilget werden wollen: darüber dann, als einer der fürnehmsten Ursache des Mißtrauens zwischen Chur-Fürsten und Ständen im Heiligen Römischen Reiche, Anno 1590. gegen Kayser Rudolph dem Andern, Allerglöwürdigsten Gedächtniß, die drey Weltlichen Chur-Fürsten, Pfalz, Sachsen und Chur-Brandenburg sich höchlich beklaget, auch alle andere des Heiligen Römischen Reichs Evangelischer Fürsten und Stände in- und außer Reichs-Tägen sich dessen eifrig angenommen: solches ist denen Herren nicht allein bekandt, sondern es haben solche Proceduren, auch Theils der Catholischen selbst vor unrecht, erkennen und befunden, daß die beste und beständigste Medela in Einführung besserer Gleichheit bestünde, maassen dann auch die Herren, wie in genere nach Ausweisung der in offenen Druck verhandenen Reformations-Akten, zu denen anderwärtigen Kayserlichen Verordnungen, also auch hernach in specie, wann von der Römischen Kayserlichen Majestät die gedachte Parität zu erhalten, gar nicht zu widersprechen sich anerböten. Aus welchen und mehr andern Ursachen wir verhoffet, es würde denen Herren, was disfalls zwischen Ihro Kayserlichen Majestät, der Cron Schweden, wie auch sämtlichen Chur-Fürsten und Ständen des Heili-